

From: Rektoru padome <rp@lanet.lv>

Sent: Monday, November 25, 2019 11:52 PM

To: Parresoru koordinācijas centrs <pkc@pkc.mk.gov.lv>; Vladislavs Vesperis <Vladislavs.Vesperis@pkc.mk.gov.lv>; Elina Petrovska <elina.petrovska@pkc.mk.gov.lv>

Cc: Ruta.Muktupavela <Ruta.Muktupavela@lka.edu.lv>; Agnese Rusakova <Agnese.Rusakova@lu.lv>

Subject: Par NAP2027 1.redakciju

Sveicieni,

Latvijas augstskolu Rektoru padome pateicas par augstskolu pārstāvju iesaisti NAP2027 projekta izstrādes darba grupā. Darba grupas ieguldījums ir vainagojies plāna projektā, kas ir konceptuāli atbalstāms un kurā ietverti augstākās izglītības un zinātnes nozares attīstībai būtiski pasākumi. Vienlaikus, vēlamies izteikt vairākus komentārus par [NAP2027 projekta 1.redakciju](#).

1) Viens no jautājumiem, par kuriem daudz diskutējām Rektoru padomes šā gada 11.oktobra sēdē – NAP2027 1.redakcijas saistība ar NAP 2014-2020 sasniegto un nesasniegto mērķu un uzdevumu analīzi, spēkā esošā plāna panākumiem un neveiksmēm. Aicinām NAP sākumā iekļaut attiecīgu nodaļu vai norādes uz dokumentiem, kuros iepriekšējā plāna (ne)izpilde tiek analizēta.

2) Aicinām apsvērt iespēju neizpildītos mērķus un uzdevumus, ja tie nav zaudējuši savu aktualitāti, iekļaut atkārtoti NAP2027. Tā, piemēram, NAP2020 galvenais stratēģiskais mērķis – *ekonomikas izrāviens* – nav sasniegts. Tas noteikti ir aktuāls, un to nepieciešams īstenot. NAP2027 noteiktie virzieni un uzdevumi, īpaši tie, kas attiecas uz sociālo jomu, izglītību un pētniecību, prasīs papildu finanšu ieguldījumus. Tas nebūs iespējams bez ekonomikas paātrinātas attīstības.

3) Aktuāls un sāpīgs ir jautājums par NAP2020 plānoto pētniecības finansējuma pieaugumu no 0,6% IKP 2010.gadā līdz 1,2% IKP 2017.gadā – šis mērķis ne tuvu nav sasniegts. Ir noticis tieši pretējais – šis finansējums ir sarucis no 0,6% IKP līdz 0,5% 2019.gadā. Ir pamats uzskatīt, ka nepietiekamais finansējums pētniecībai un attīstībai ir liedzis veikt iecerēto *ekonomikas izrāvienu*. NAP2020 neveiksmju pieredze ir jāņem vērā, gatavojot NAP2027.

4) Uzskatām, ka tā ir galvenā kļūda, kas tika pieļauta iepriekšējā periodā, – nepietiekamie ieguldījumi pētniecībā un attīstībā. Gatavojot nākošā perioda plānu, nepieciešams skaidrs signāls, ka ieguldījumus R&D nepieciešams palielināt. NAP projektā kā rīcības virziena mērķa indikators noteikts *Finansējuma īpatsvars pētniecībai un attīstībai no IKP* [136.], neidentificējot avotus. Aicinām izvērtēt iespēju papildināt plāna projektu ar jaunu indikatoru – *valsts budžeta finansējumu pētniecībai un attīstībai*. Augstskolas un citas zinātniskās institūcijas varēs piesaistīt starptautisko finansējumu tikai tad, ja tām ilgtermiņā tiks nodrošināts stabils bāzes finansējums, tātad arī valstij ir būtiski jāpalielina savu finansējuma daļu pētniecībai.

5) Lai sekmētu diskusijas par *pieejamas izglītības* nodrošināšanu un šī jēdziena izpratni, aicinām paredzēt, ka ar *pieejamu izglītību* tiek saprasta no valsts budžeta finansēta augstākā izglītība, jeb valsts apmaksātas studiju vietas. Uzskatām, ka Latvijai jāseko attīstīto Eiropas valstu piemēram augstākās izglītības finansēšanā, nodrošinot Latvijas iedzīvotājiem iespējas studēt. Arī mūsu kaimiņvalstis nodrošina publiski finansētu augstāko izglītību valsts valodā – Igaunijā šāda kārtība jau ir ieviesta, un pakāpeniski tā tiek ieviesta arī Lietuvā. No valsts budžeta finansētu studiju vietu pieaugums jākāpina, sākot ar doktorantiem, turpinot ar maģistrantiem un bakalauriem.

6) Aicinām noteikt *pieejamas augstākās izglītības* mērķa indikatoru – valsts finansēto budžeta vietu skaits. Šāds indikators atspoguļotu mūsu valsts virzību, nodrošinot pieejamu augstāko izglītību. Indikatora dalījums iespējams pa studiju līmeņiem – valsts apmaksātas vietas bakalaura līmenī, maģistratūrā, doktorantūrā.

7) Lai nodrošinātu *pieejamu augstāko izglītību*, aicinām NAP2027 projektā studējošajiem plānot stipendijas, kurām jāpieaug gan apjomā, gan skaitā. Spēkā esošā stipendiju piešķiršanas kārtība ir vērtējama kritiski, tā nenodrošina studējošajiem pilnvērtīgas iespējas studēt.

Sociālā dimensija ir ļoti nozīmīgs augstākās izglītības aspekts. Virkne augstākās izglītības sektora starptautisko pētījumu konstatē šīs tēmas nemainīgu aktualitāti vairumā Eiropas valstu. Tā, saskaņā ar *Eurostudent VI 2016-2018* pētījuma datiem, nodarbināto studentu daļa visā Eiropā ir ar pieaugošu tendenci, un Latvijā studentu algotam darbam veltītais laiks – vidēji 31,26 h/nedēļā – ir viens no augstākajiem rādītājiem Eiropā. Vienlaicīgi ir pierādīts, ka, strādājot virs 20 stundām nedēļā, ir novērojams zīmīgs kritums studiju kvalitātē. Nepievēršot pietiekamu uzmanību studentu sociālajām problēmām, varam nonākt situācijā, kad visas labi domātās un dārgās investīcijas studiju kvalitātes un vides uzlabošanā nesniedz iecerēto atdevi. Arī nesenie Pasaules Bankas pētījumi (skat. krājums *System Level Funding*, 2018), atzīmēja, ka Latvijā nepieciešams stiprināt pieejas vienlīdzību un paplašināt piekļuvi augstākajai izglītībai (265.lpp.), ieviešot stipendijas atkarībā no studējošā ģimenes finansiālā stāvokļa.

8) NAP2027 sadaļā *Izglītība ekonomikas izaugsmei* norādīts, ka plānots palielināt absolventu skaitu STEM jomās – dabaszinātņu, matemātikas, informācijas tehnoloģiju jomās.

Vēlamies vārst uzmanību, ka šādas vispārīgas norādes uz nozarēm ietveršana nesniedz pietiekamu skaidrību par attiecīgo nozaru nākotnes attīstības redzējumu. Piemēram, runājot par matemātiku un IT, ir jārunā konkrēti – kādu specialitāšu pārstāji ir nepieciešami, lai attīstītu tautsaimniecību. Studiju vietu skaits IT jomā tuvākajā laikā būs daudz mazāks par nepieciešamo speciālistu skaitu, ko min IT industrijas uzņēmumu pārstāvji. Līdz ar to, iespējams, nav nepieciešams gatavot jaunus šauru specialitāšu pārstāvjus, piemēram, *tīkla administratorus*, tā vietā cenšoties sagatavot IT speciālistus visās nozarēs un visās jomās. Arī uzņēmējiem, finansistiem un ekonomistiem, kā arī citu jomu pārstāvjiem ir nepieciešamas programmēšanas iemaņas. Citiem vārdiem, acīmredzami nereālu mērķu (nodrošināt vairākus tūkstošus IT jomas absolventu) vietā, iespējams, jārikojas gluži pretēji vai vismaz papildinoši – programmēšanas un citu IT prasmju pamatus jā māca visu jomu studējošajiem, tādējādi ļaujot visai sabiedrība kopumā sekmīgi gatavoties nākotnes izaicinājumiem.

9) NAP2027 projektā paredzēts veicināt STEM/STEAM prasmju apguvi [155], STEM nozaru pedagogu un mācībspēku piesaisti, noturēšanu un kvalifikācijas paaugstināšanu [156], kā arī attīstīt studiju procesā digitālās prasmes un STEM/STEAM kompetences [160]. Ekonomikā arvien lielāku lomu ieņem pakalpojumi, piemēram, radošās industrijas, mākslas pakalpojumi, tūrisms un tmldz. Ir nepieciešams sekmēt STEM zināšanas, tomēr aicinām nenoniecīnāt un neaizmirst arī citus virzienus, sociālās un humanitārās zinātnes.

Ar cieņu,
Jānis Bernāts

Ģenerālsēkretārs
Latvijas augstskolu Rektoru padome
Raiņa bulv. 19, Rīga, LV-1586, Latvija
Tālrunis: (+371) 29432214
E-pasts: rp@lanet.lv